

Tasdiqlayman
Jizzax davlat pedagogika universiteti
Rektori, prof. Sh. S. Sharnoy

MARKAZIY OSIYO TARIXI TARIXSHUNOSLIGI

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	7011101 – Ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish metodikasi (Tarix f-kurs magistrlar uchun)

Jizzax – 2022

Fan/Modul kodi 351MOTM06	O'quv yili 2022-2023	Semestr I	Kreditlar 6
Fan/Modul kodi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek	Haftadagi dars soatlari 6	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1	90	90	180
Markaziy Osiyo tarixi tarixshunosligi			
Hammasi	Jami auditoriya	Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot
	180	30	30
Jami	180	30	30
			Mustaqil ta'lim
			90
			90

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda Markaziy osiyo tarixi tarixshunosligi fanining vazifasi, predmeti va ob'ekti, tadqiqot va manbalarning turini va tadqiqotlar natijalarini jamlash, manbalarining tarkibini, maqsadlarini, maqsadlarini tekshiri va tashqi ta'limni qilib hamda, manbalarni har tomonlama ilmiy-qiyyosiy tahlil qilishga oid bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdir.

Fanning vazifasi – talabalarga manbalar va tarixiy tadqiqotlarning tarixshunoslikdagi o'rni, tarix bilimini targ'ib qilishning shakllari, O'rtta Osiyo xalqlarining tarixi bilan bog'liq manbalar haqida umumiy ma'lumot olishi, ta'lim jarayonida manbalar va ilmiy tadqiqotlardan kichik ilmiy ishlarida foydalanishni o'rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fanning tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Tarixshunoslik - tarixiy bilimlarning maxsus sohasi sifatida (2 soat)

Tarixni bilish va undan saboq olish, tarix fani predmeti, funksional vazifalari va tarixchi, Tarixshunoslik - tarixiy bilimlarning maxsus sohasi sifatida, Umumiy usullar, tadqiqot usullari, qiyosiy tarixiy usul, konkret tahlil, mantiqiy tahlil, xronologik usul, muammoviy xronologik usul davrlashtirish usuli, retrospektiv usuli, dolzarblash usuli

2-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining qadimgi davr tarixshunosligi (2 soat)

Mintaqa tarixini yorituvchi eng qadimgi yozma manbalar, Avestoni o'rganishga oid ilmiy tadqiqotlar, Ahamoniylar, Yunon-makedon bosqini va ularga kurashlar tarixi yoritilgan forsiy, yunon hamda rim manbalari, Ushbu davrga oid adabiyotlar tahlil.

3-mavzu. Zardushtiylik va Avesto tarixshunosligi (2 soat)

Markaziy Osiy tarixiga oid qadimgi manba va yodgorliklar, "Avesto" - O'rtta Osiyo tarixi haqidagi daslabki yozma manba, Yasna, Visparat, Videvdar, Yasht, avestoshunoslik.

4-mavzu. Qadimgi Xitoy manbalari (2 soat)

"Shi Szi" ("Tarixiy esdaliklar"), "Syan Xan shu" ("Avvalgi Xan sulolasining tarixi"), "Xo Xan shu" ("Keyingi Xan sulolasining tarixi"), "Vey shu" ("Bey shu") ("Shimoliy sulolalar tarixi"), "Suy shu" ("Suy xonadonining tarixi").

5-mavzu. VI-IX asrlarda Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Eftaliylar davlati tarixining o'rganilishi, Vizantiya tarixchilarining asarlari, Suryoniy tilidagi

manbalar, xitoy solnomalari, hind tilidagi manbalar, arab va fors tilidagi manbalar.

6-mavzu. Uyg'onish davri O'rtta Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)
Arab geografik asarlari va ularning ahamiyati, X-XIII asrlarga tegishli asarlar, Al Xorazmiyning "Kitob al-tarix" va "Kitob al-surat ul arz" asari, "Hudud ul-olam" asari, Abu Rayhon Beruniy asarlari, Mahmud Qoshg'ariy va uning "Devonu lug'atit turk" asari.

7-mavzu. O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixi tarixshunosligi (2 soat)

O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixiga oid adabiyotlar. Mavzuga oid adabiyotlarning xususiyatlari, o'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixi masalasi bilan shug'ullangan tarixchi, etnograf, antropolog, lingvist hamda boshqa soha vakillarining qarashlari, fikrlari va konsepsiyalari.

8-mavzu. XII-XIV asrlar Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Xorazmshohlar davlati tarixi tarixshunosligi, Mo'g'ullar istilosi va ularga qarshi milliy ozodlim kurashlari to'g'risida ma'lumot beruvchi asarlar. Mazkur davrga oid manbalar va ularidagi ba'zi ma'lumotlar tahlili, xorazmshohlar davlati tarixining adabiyotlarda yoritilishi, mo'g'ullarning Markaziy Osiyoga hujumi tarixshunosligi

9-mavzu. Amir Temur va Temuriylar davri tarixshunosligi (2 soat)

Amir Temur va Temuriylar davri to'g'risida yaratilgan tarixiy adabiyotlar hamda ularni vatanimiz tarixini o'rganishdagi ahamiyati, Amir Temur va temuriylar davrining tarixiy manbalarda yoritilishi, Ibn Arabshoh, Rui Gonsales de Klavixo, (XIV asr - 1412), Nizomiddin Shomiy (XIV asr - 1431-yil), Xofizi Abro' (XIV asr - 1430/1454-yy.), Sharofuddin Ali Yazdiy (XIV asr - 1454-y.)

10-mavzu. XX asr va XXI asr boshlaridagi tarixiy tadqiqotlarda

Temuriylar davrining o'rganilishi (2 soat)

Amir Temur va temuriylar davri tarixini o'rganishda "Rus arxeologiya jamiyatining Sharqiy bo'limi" boshchiligidagi olib borilgan arxeologik izlanishlarning hissiati, temurshunoslik yo'nalishi rivojida akademik V.V. Bartoldning faoliyati, M.Y. Massonning tadqiqotlari, Sovet tarixi fanida Amir Temur va Temuriylar davrini o'rganish borasida olib borilgan tadqiqotlar, Mustaqillik yillarida Amir Temur va Temuriylar davriga munosabat

11-mavzu. XVI-XIX asrlarda Turkiston xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Mazkur davrga oid tarixiy manbalarning o'rganilishi yuzasidan amalga oshirilgan ishlar ko'lami va yechimini kutayotgan muammolar, XVI-XIX asrlarda Markaziy Osiyo haqidagi tarixiy manbalar va ularni o'rganishning ba'zi masalalari, XVI-XIX asr oxirlarida qoraqalpoo, qozoq, qirg'iz, tojik, afg'on, Sharqiy Turkiston va Tibet xalqlari tarixiga oid asarlarning qisqacha mazmuni.

12-mavzu. Rossiya imperiyasi davrida Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Markaziy Osiyoni Rossiya tomonidan bosib olishining tarixiy adabiyotlarda yoritilishi, Rossiya imperiyasining Markaziy Osiyoda yuritilgan mustamlakachilik siyosati, Rus olimlari asarlarida mustamlakachilik g'oyalari va ushbu siyosatning tarixiy bilimlar rivojiga ta'siri.

13-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining mustamlakachilik davri tarixining o'rganilishi (2 soat)

Qoraqalpoo xalqining Rossiya mustamlakachilik davri tarixshunosligi, Qozoq xalqi tarixshunosligi, Qirg'iz xalqi tarixshunosligi, Tojik xalqi tarixshunosligi, Turkman xalqi tarixshunosligi, Afg'oniston xalqlari tarixshunosligi.

14-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining XX asr tarixshunosligi masalalari (2 soat)

Sovet davrida O'zbekistonda tarix faning rivojlanishi, Oliy o'quv yurtlari va ilmiy markazlarning tashkil etilishi, Tarixchi mutaxassislarining tayyorlanishi, XX asrning 20-30 yillaridagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlar tarixshunosligi, siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotdagi sohtalıklar voqealarga noholis munosabat hamda zo rlik markurasining tarixini buzib ko'rsatishga ta'siri masalalari, O'zbekistonning ikkinchi jahon urushi yillari va XX asrning 50-80 yillaridagi tarixi tarixshunosligi.

15-mavzu. Mustaqillik yillarida Markaziy Osiyoda tarix fani (2 soat)

Mustaqillik yillarida Markaziy Osiyo mamlakatlarida tarix faning tarqiyoti, tarixiy bilimlarning yangicha mazmun kasb etishi sabablari, tarixshunoslik fanida qo'llanilayotgan zamonaviy tadqiqot usullari, mustaqillik yillarida O'zbekistonda tarix fani, O'zbekistonda tarixshunoslik tadqiqotlarining amalga oshirilishi, Markaziy Osiyo respublikalaridagi tarixiy tadqiqotlar tahlili (XX asr 90-yillaridan bugungi kunga qadar).

1. Amaliy va seminar mashg'uloti bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.
Amaliy, seminar mashg'ulotlari multimediya qurilmalari bilan jihatlangan auditoriyada o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalari qo'llanishi maqsadga muvofiq.

III.1. Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining qadimgi davr tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Mintoqa tarixini yorituvchi eng qadimgi yozma manbalar.
2. Avestoni o'rganishga oid ilmiy tadqiqotlar, Ahomiyatlar, Yunon-makedon bosqini va ularga kurashlar tarixi yoritilgan forsiy, yunon hamda rim manbalari.
3. Ushbu davrga oid adabiyotlar tahlili.

2-mavzu. Zardushitiylik va Avesto tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Markaziy Osiy tarixiga oid qadimgi mamba va yodgorliklar
2. "Avesto" O'rtasiy tarixi haqidagi dastlabki yozma mamba.
3. Yasna, Visparat, Videvat, Yasht, avestoshunoslik.

3-mavzu. Qadimgi Xitoy manbalari (2 soat)

Reja:

1. "Shi Szi" ("Tarixiy esdaliklar"), "Syan Xan-shu" ("Avvalgi Xan sulolasining tarixi").
2. "Xo Xan shu" ("Keyingi Xan sulolasining tarixi").
3. "Vey shu" (Bey shu) ("Shimoliy sulolalar tarixi"), "Suy shu" ("Suy xonadonining tarixi").

4-mavzu. VI-IX asrlarda Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Eftaliylar davlati tarixining o'rganilishi.
2. Vizantiya tarixchilarning asarlar, Suryoniy tildagi manbalar, xitoy solnomalari
3. Hind tilidagi manbalar, arab va fors tilidagi manbalar.

5-mavzu. Uyg'onish davri O'rtasiy xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Arab geografik asarlari va ularning ahamiyati.
2. X-XIII asrlarga tegishli asarlar, Al Xorazmiyning "Kitob al-tarix" va "Kitob al-surat ul arz" asari, "Hudud ul-olam" asari.
3. Abu Rayhon Beruniy asarlari, Mahmud Qoshg'ariy va uning "Devonu lug'atit turk" asari.

6-mavzu. O'zbek xalqietnogenezi va etnik tarix tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. O'zbek xalqietnogenezi va etnik tarix tarixshunosligi va etnik tarix masalasi bilan shug'ulangan tarixchi, etnograf, antropolog, lingvist hamda boshqa soha vakillarining qarashlari, fikirlari va konspepsiylari.
2. Mazkur davrga oid adabiyotlarning xususiyatlari.
3. O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixi masalasi bilan shug'ulangan tarixchi, etnograf, antropolog, lingvist hamda boshqa soha vakillarining qarashlari, fikirlari va konspepsiylari.

7-mavzu. XII-XIV asrlar Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Xorazmshohlar davlati tarix tarixshunosligi.
Mo'g'ullar istilosiga qarshi milliy ozodlik kurashlariga g'risidama lumot beruvchiasarlar.
2. Mazkur davrga oid manbalar va ulardagi ba'zi ma'lumotlar tahlili.
3. Xorazmshohlar davlati tarixining adabiyotlarda yoritilishi, mo'g'ullarning Markaziy Osiyoga hujumi tarixshunosligi

8-mavzu. Amir Temur va Temuriylar davri tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Amir Temur va Temuriylar davri to'g'risida yaratilgan tarixiy adabiyotlar hamda ularning ahamiyati
2. Amir Temur va temuriylar davrining tarixiy manbalarda yoritilishi, Ibn Arabshoh, Rui Gonsales de Klavixo, (XIV asr - 1412),
3. Nizomiddin Shomiy (XIV asr - 1431-yil), Xofizi Abro' (XIV asr - 1430/1454-yy.), Sharofuddin Ali Yazdiy (XIV asr - 1454-y.).

9-mavzu. XX asr va XXI asr boshlaridagi tarixiy tadqiqotlarda Temuriylar davrining o'rganilishi (2 soat)

Reja:

1. Amir Temur va temuriylar davri tarixini o'rganishda "Rusarxeologiyajamiyatining Sharqiybo'limi" boshchiligidagi olimlarning arxeologik izlanishlarining hisssasi.
2. Temurshunoslik yo'nalishi rivojida akademik V.V. Bartoldning faoliyati, M.Y. Massomning tadqiqotlari, Sovet tarixi fanida Amir Temur va Temuriylar davrini o'rganish borasida olib borilgan tadqiqotlar
3. Mustaqillik yillarida Amir Temur va Temuriylar davriga munosabat

10-mavzu. XVI-XIX asrlarda Turkiston xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Mazkur davrga oid tarixiy manbalarning o'rganilishi: hiyuzasidan amalga oshirilgan ishlar ko'lamini va yec himinikutayotgan muammolar.

2. XVI-XIX asrlarda Markaziy Osiyo haqidagi tarixiy manbalar va ularni o'rganishning ba'zi masalalari.
3. XVI-XIX asr oxirlarida qoraqalpog', qozoq, qirg'iz, tojik, afg'on, Sharqiy Turkiston va Tibet xalqlari tarixiga oid asarlarning qisqacha mazmuni.

11-mavzu. Rossiya imperiyasi davrida Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Markaziy Osiyoni Rossiya tomonidan bosib olinishining tarixiy adabiyotlarda yoritilishi.
2. Rossiya imperiyasining Markaziy Osiyoda yuritgan mustamlakachilik siyosati.
3. Rus olimlari asarlarida mustamlakachilik g'oyalari va ushbu siyosatning tarixiy bilimlar rivojiga ta'siri.

12-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining mustamlakachilik davri tarixining o'rganilishi (2 soat)

Reja:

1. Qoraqalpog' xalqining Rossiya mustamlakachilik davri tarixshunosligi.
2. Qozoq xalqi tarixshunosligi, Qirg'iz xalqi tarixshunosligi.
3. Tojik xalqi tarixshunosligi, Turkman xalqi tarixshunosligi, Afg'oniston xalqlari tarixshunosligi.

13-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining XX asr tarixshunosligi masalalari (2 soat)

Reja:

1. Sovet davrida O'zbekiston tarixining rivojlanishi, Oliy qo'vurlar va iltimosiy markazlarning tashkil etilishi.
2. Tarixchi mutaxassislarining tayyorlanishi, XX asrning 20-30 yillaridagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlar tarixshunosligi, siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotdagi sohatliklar voqealarga noholis munosabat hamda zo'rlik mafkurasi tarixni buzib ko'rsatishga ta'siri masalalari.
3. O'zbekistonning ikkinchi jahon urushi yillari va XX asrning 50-80 yillaridagi tarixi tarixshunosligi.

14-mavzu. Mustaqillik yillarida Markaziy Osiyoda tarix fani (2 soat)

Reja:

1. Mustaqillik yillarida Markaziy Osiyo amaliyotlaridagi tarix fani tarqiyoti, tarixiy bilimlarning yangi ham mazmunkasbatlash masalalari.
2. Tarixshunoslik fanida qo'llanilayotgan zamonaviy tadqiqot usullari, mustaqillik yillarida O'zbekistonda tarix fani, O'zbekistonda tarixshunoslik tadqiqotlarining amalga oshirilishi.
3. Markaziy Osiyo respublikalaridagi tarixiy tadqiqotlar tahlili (XX asr 90-yillaridan bugungi kunga qadar).

15-mavzu. Mustaqillik yillarida O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixini o'rganish (2 soat)

Reja:

1. O'zbek xalqi etnogenezidagi muammolar
2. O'zbek tarixchilarining erishgan yutuqlari
3. A. Asqarov, K. Shoniyo'zov, A. Ashurov

III. 2. Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular taxsiya etiladi:

1-mavzu. Tarixshunoslik - tarixiy bilimlarning maxsus sohasi sifatida (2 soat)

Reja:

1. Tarixni bilish va undan saboq olish, tarix fani: predmeti, funksional vazifalari va tarixchi.
2. Tarixshunoslik - tarixiy bilimlarning maxsus sohasi sifatida, Umumiy usullar, tadqiqot usullari, qiyosiy tarixiy usul, konkret tahlil, mantiqiy tahlil, xronologik usul.
3. Muammoviy xronologik usul davrlashtirish usuli, retrospektiv usuli, dolzarblash usuli

2-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining qadimgi davr tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Mintaqa tarixini yorituvchi eng qadimgi yozma manbalar.
2. Avestoni o'rganishga oid ilmiy tadqiqotlar, Ahamoniylar, Yunon-makedon bosqini va ularga kurashlar tarixi yoritilgan forsiy, yunon hamda rim manbalari.
3. Ushbu davrga oid adabiyotlar tahlili

3-mavzu. Zardushitiylik va Avesto tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Markaziy Osiyotarixiga oid qadimgi manbavayodgorliklar
2. "Avesto" O'rta Osiyotarix haqidagi dastlabki yozma manba.
3. Yasna, Visparat, Videvdad, Yasht, avestoshunoslik.

4-mavzu. Qadimgi Xitoy manbalari (2 soat)

Reja:

1. "Shi Szi" ("Tarixiy esdaliklar"), "Syan Xan shu" ("Avvalgi Xan sulolasining tarixi").
2. "Xo Xan shu" ("Keyingi Xan sulolasining tarixi").
3. "Vey shu" (Bey shu) ("Shimoliy sulolalar tarixi"), "Suy shu" ("Suy xonadonining tarixi").

5-mavzu. VI-IX asrlarda Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Eftaliylar davlati tarixining o'rganilishi.
2. Vizantiya tarixchilarining asarlari, Suryoniy tilidagi manbalar, xitoy solnomalari.
3. Hind tilidagi manbalar, arab va fors tilidagi manbalar.

6-mavzu. Uyg'onish davri O'rta Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. Arab geografik asarlari va ularning ahamiyati.
2. X-XIII asrlarga tegishli asarlar, Al Xorazmiyning "Kitob at-tarix" va "Kitob at-surat ul arz" asari, "Hudud ul-olam" asari.
3. Abu Rayhon Beruniy asarlari, Mahmud Qoshg'ariy va uning "Devonu lug'atit turk" asari.

7-mavzu. O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixi tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

1. O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixiga oid adabiyotlar.
2. Mavzuga oid adabiyotlarning xususiyatlari.
3. O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixi masalasi bilan shug'ullangan tarixchi, etnograf, antropolog, lingvист hamda boshqa soha vakillarining qarashlari, fikirlari va konsepsiyalari.

8-mavzu. XII-XIV asrlar Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi(2 soat)

Reja:

- 1.Xorazmshohlar davlati tarixi tarixshunosligi. Mo'g'ullar istilosi va ularga qarshi milliy ozodlik kurashlari to'g'risida ma'lumot beruvchi asarlar.
- 2.Mazkur davrga oid manbalar va ulardagi ba'zi ma'lumotlar tahlili
- 3.Xorazmshohlar davlati tarixining adabiyotlarda yoritilishi, mo'g'ullarning Markaziy Osiyoga hujumi tarixshunosligi

9-mavzu. Amir Temur va Temuriylar davri tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

- 1.Amir Temur va Temuriylar davri to'g'risida yaratilgan tarixiy adabiyotlar hamda ularni vatanimiz tarixini o'rganishdagi ahamiyati.
- 2.Amir Temur va temuriylar davrining tarixiy manbalarda yoritilishi, Ibn Arabshoh, Rui Gonsales de Klavixo, (XIV asr – 1412),
- 3.Nizomiddin Shomiy (XIV asr – 1431-yil), Xofizi Abro' (XIV asr – 1430/1454– yy.), Sharofuddin Ali Yazdiy (XIV asr – 1454-y.).

10-mavzu. XX asr va XXI asr boshlaridagi tarixiy tadqiqotlarda Temuriylar davrining o'rganilishi(2 soat)

Reja:

- 1.Amir Temur va temuriylar davri tarixini o'rganishda "Rus arxeologiya jamiyatining Sharqiy bo'limi" boshchiligidagi olib borilgan arxeologik izlanishlarning hisssati.
- 2.Temurshunoslik yo'nalishi rivojida akademik V.V.Bartoldning faoliyati, M.Y.Massonning tadqiqotlari
- 3.Sovettarixifamida Amir Temur va Temuriylar davrini o'rganish borasida olib borilgan tadqiqotlar.
- 4.Mustaqillik yillarida Amir Temur va Temuriylar davriga munosabat

11-mavzu. XVI-XIX asrlarda Turkiston xalqlari tarixshunosligi(2 soat)

Reja:

- 1.Mazkur davrga oid tarixiy manbalarning o'rganilishi yuzasidan amalga oshirilgan ishlar ko'lami va vechimini kutayotgan muammolar.
- 2.XVI-XIX asrlarda Markaziy Osiyo haqidagi tarixiy manbalar va ularni o'rganishning ba'zi masalalari.
- 3.XVI-XIX asr oxirlarida qoraqalpoq, qozoq, qirg'iz, tojik, afg'on, Sharqiy Turkiston va Tibet xalqlari tarixiga oid asarlarning qisqacha mazmuni.

12-mavzu. Rossiya imperiyasi davrida Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi (2 soat)

Reja:

- 1.Markaziy Osiyoni Rossiya tomonidan bosib olinishining tarixiy adabiyotlarda yoritilishi.
- 2.Rossiya imperiyasining Markaziy Osiyoda yuritgan mustamlakachilik siyosati.
- 3.Rus olimlari asarlarida mustamlakachilik g'oyalari va ushbu siyosatning tarixiy bilimlar rivojiga ta'siri.

13-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining mustamlakachilik davri tarixining o'rganilishi(2 soat)

Reja:

- 1.Qoraqalpoq xalqining Rossiya mustamlakachilik davri tarixshunosligi.
- 2.Qozoq xalqi tarixshunosligi, Qirg'iz xalqi tarixshunosligi,
- 3.Tojik xalqi tarixshunosligi, Turkman xalqi tarixshunosligi, Afg'oniston xalqlari tarixshunosligi.

14-mavzu. Markaziy Osiyo xalqlarining XX asr tarixshunosligi masalalari(2 soat)

Reja:

- 1.Sovet davrida O'zbekistonda tarix fanining rivojlanishi, Oliy o'quv yurtlari va ilmiy markazlarning tashkil etilishi.
- 2.Tarixchi mutaxassislarining tayyorlanishi, XX asrning 20-30 yillaridagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlar tarixshunosligi, siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotdagi sohatliklar voqealarga noholis munosabat hamda zo'rlik mafkrasining tarixini buzib ko'rsatishga ta'siri masalalari,
- 3.O'zbekistonning ikkinchi jahon urushi yillari va XX asrning 50-80 yillaridagi tarixi tarixshunosligi.

15-mavzu. Mustaqillik yillarida Markaziy Osiyoda tarix fani (2 soat)

Reja:

- 1.Mustaqillik yillarida Markaziy Osiyo mamlakatlarida tarix fanining tarqiyoti, tarixiy bilimlarning yangicha mazmun kasb etishi sabablari.
- 2.Tarixshunoslik fanida qo'llanilayotgan zamonaviy tadqiqot usullari, mustaqillik yillarida O'zbekistonda tarix fani, O'zbekistonda tarixshunoslik tadqiqotlarining amalga oshirilishi.
- 3.Markaziy Osiyo respublikalaridagi tarixiy tadqiqotlar tahlili (XX asr 90-yillaridan bugungi kunga qadar).

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.

IV.1. Mustaqil ta'limni o'zlashirish tartibi.

Mustaqil ta'limdan ko'zlangan maqsad va vazifalar – talabalarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Mustaqil ta'lim seminarlarga tayyorgarlik ko'rishdan tashqari fan dasturida ko'rsatilmagan, ammo fan bo'yicha talabning bilim doirasini kengaytiruvchi qo'shimcha mavzular doirasida berilgan topshiriqlarni esse tarzida bajarishni o'z ichiga oladi.

IV.2. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Tarixni bilish va undan saboq olish, tarix fani.predmeti, funksional vazifalari (2 soat)
2. Avestoni o'rganishga oid ilmiy tadqiqotlar(2 soat)
3. Ahamoniylar, Yunon-makedon bosqini va ularga kurashlar tarixi yoritilgan forsiy, yunon hamda rim manbalari (2 soat)
4. Markaziy Osiy tarixiga oid qadimgi manba va yodgorliklar(2 soat)
5. "Avesto" – O'rita Osiyo tarixi haqidagi dastlabki yozma manba(2 soat)
6. Yasna, Visparat, Videvdut, Yasht, avestoshunoslik(2 soat)
7. "Shi Szi" ("Tarixiy esdaliklar")(2 soat)
8. Syan Xan shu ("Avvalgi Xan sulolasining tarixi")(2 soat)
9. "Xo Xan shu" ("Keyingi Xan sulolasining tarixi")(2 soat)
10. "Vey shu"(Bey shu) ("Shimoliy sulolalar tarixi")(2 soat)
11. "Suy shu" ("Suy xonadonining tarixi")(2 soat)

5	<p>V. Ta'lim natijalari/Kashiy kompetensiyalar.</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Markaziy osiyoningqadimgi davridan to hozirgi kungacha bo'lgan tarixiy voqea va jarayonlar, tarixiy rivojlanish omillari haqida <i>tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>. - Markaziy osiyo tarixiningqadimgi davridan to hozirgi kungacha bo'lgan davr mobaynida siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy taraqqiyoti, tarixiy jarayonlarning xususiyatlarini bilish va ulardan foydalanish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>. - Talaba Markaziy osiyo xalqlari rivojlanish jarayonlarini manbalar yordamida tahlil qilish usullarini qo'llash, tarixiy rivojlanish muammolari bo'yicha yechimlar qabul qilish malakasiga ega bo'lishi kerak.
6	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ma'ruzalalar; - interfaol keyslar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tekzor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - individual loyihalar; - jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
7	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar.</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha topshiriqni bajarish.</p> <p>Talabalar bilimini baholashi.</p> <p>Fan bo'yicha talabalar bilimi 100 ballik tizimda baholanadi. Shundan JN va ON uchun 50 ball, YaN uchun 50 ball ajratiladi.</p> <p>Joriy nazorat. JN semestr davomida seminar mashg'ulotlariga ajratilgan soatlar(juftlik)dan kelib chiqib umumiy 30 ball bilan baholanadi.</p> <p>Jami 15 ta seminar mashg'ulotlari bo'yicha o'zlashtirish natijalari 100 ballik tizimda 30 ball bilan baholanadi.</p> <p>1-joriy nazorat 15 ball. 2-joriy nazorat 15 ball.</p> <p>Oraliq nazoratlar. Oraliq nazoratlar semestr davomida ma'ruza mashg'ulotlari o'quv soatidan kelib chiqqan holda o'tkaziladi (2-4 kreditli fanlarda 1 marta, 6 kreditli fanlarda 2 marta oraliq nazorat o'tkaziladi). Oraliq nazorat 100 ballik tizimda 20 ball bilan baholanadi. Oraliq nazorat ishi tarkibida mustaqil ta'lim topshirig'i kiradi.</p> <p>Oraliq va joriy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalarga yakuniy nazorat topshirishga ruxsat beriladi.</p> <p>Yakuniy nazorat (chiqish nazorati)</p> <p>Yakuniy nazorat yozma yoki test shaklida o'tkaziladi. Talabanning yakuniy nazoratdagi o'zlashtirishi 100 ballik tizimda 50 ball bilan baholanadi va yakuniy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalar fanni o'zlashtirgan hisoblanadi.</p>
8	<p>VIII. Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati</p> <p>Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Domyorov A. "Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligi" T., "NIF MSH" 2020-y. 2. Madraimov A., Fuzailova U. Tarixiy manbashunoslik. O'quv qo'llanma. - T.: Fan, 2010 3. Azamat Ziyov. O'zbek davlatchiligi tarixi. - T., "Sharq", 2000. 4. Alimova D. Mustabid tuzumning O'zbekiston milliy boyliglarini talash siyosati: tarix shohidligi va saboqlari (1865-1990 yillar). - T., "Sharq", 2000. 5. Muhammadjonov A. O'zbekiston tarixi (IV asrdan XVI asr boshlarigacha). Darslik. - T., "G'ulom", 2004. 6. O'zbekistonning yangi tarixi. 1-kitob. Turkiston chor Rossiyasi mutamlakachiligi davrida. - T., "Sharq", 2000.

12.	Eftaliylar davlati tarixining o'rganilishi(2 soat)
13.	Vizantiya tarixchilarining asarlari, Suryoniy tiliidagi manbalar(2 soat)
14.	Arab geografik asarlari va ularning ahamiyati(2 soat)
15.	Al Xorazmiyning "Kitob at-tarix" va "Kitob at-surat ul arz" asari(2 soat)
16.	"Hudud ul-olam" asri(2 soat)
17.	Mahmud Qoshg'ariy va uning "Devonu lug'atit turk" asari (2 soat)
18.	O'zbek xalqi etnogenezi va etnik tarixiga oid adabiyotlar(2 soat)
19.	Xorazmshohlar davlati tarixi tarixshunosligi(2 soat)
20.	Mo'g'ullaristilosivaularga qarshimilliyozodlimkurashlaritog'risidama'lumotberuvchiasarlar(2 soat)
21.	Mo'g'ullarning Markaziy Osiyoga hujumi tarixshunosligi(2 soat)
22.	Amir Temur va temuriylar davrining tarixiy manbalarda yoritilishi(2 soat)
23.	Ibn Arabshoh, Rui Gonsales de Klavixo, (XIV asr - 1412), Nizomiddin Shomiy (XIV asr - 1431-yil) (2 soat)
24.	Xofizi Abro' (XIV asr - 1430/1454-yy.), Sharofuddin Ali Yazdiy (XIV asr - 14540-y.) (2 soat)
25.	Amir Temur va temuriylar davri tarixini o'rganishda "Rus arxeologiya jamiyatining Sharqiy bo'limi" boshchiligidagi olib borilgan arxeologik izlanishlarning hissasi(2 soat)
26.	Temurshunoslik yo'nalishi rivojida akademik V.V. Bartoldning faoliyati, M.Y. Massonning tadqiqotlari(2 soat)
27.	Sovet tarixi fanida Amir Temur va Temuriylar davrini o'rganish borasida olib borilgan tadqiqotlar Termiz shahri tarixi va rivojlanish xususiyatlari (2 soat)
28.	Mustaqillik yillarida Amir Temur va Temuriylar davriga munosabat(2 soat)
29.	XVI-XIX asrlarda Markaziy Osiyo haqidagi tarixiy manbalar va ularni o'rganishning ba'zi masalalari(2 soat)
30.	XVI-XIX asr oxirlarida qoraqalpoq, qozoq, qirg'iz, xalqlari (2 soat)
31.	Rossiya imperiyasining Markaziy Osiyoda yuritgan mustamlakachilik siyosati(2 soat)
32.	Qoraqalpoq xalqining Rossiya mustamlakachilik davri tarixshunosligi (2 soat)
33.	Qozoq xalqi tarixshunosligi(2 soat)
34.	Qirg'iz xalqi tarixshunosligi(2 soat)
35.	Tojik xalqi tarixshunosligi(2 soat)
36.	Turkman xalqi tarixshunosligi(2 soat)
37.	Afg'oniston xalqlari tarixshunosligi(2 soat)
38.	Sovet davrida O'zbekistonda tarix fanning rivojlanishi(2 soat)
39.	Oliy o'quv yurtlari va ilmiy markazlarning tashkil etilishi(2 soat)
40.	XX asrning 20-30 yillaridagi siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlar tarixshunosligi(2 soat)
41.	O'zbekistonda tarix fani, O'zbekistonda tarixshunoslik tadqiqotlarining amalga oshirilishi (2 soat)
42.	Markaziy Osiyoni Rossiya tomonidan bosib olinishining tarixiy adabiyotlarda yoritilishi(2 soat)
43.	1916-yildagi milliy-ozodlik harakati tarixshunosligi masalasiga doir mulohazalarimiz(2 soat)
44.	Milliy-ozodlik harakati tarixshunosligiga baho bering(2 soat)
45.	Ishoqxon Ibratning "Farg'ona tarixi" asarida mustamlakachilik davri qanday aks etgan (2 soat)

26. Tog'ayeva A. O'zbekistonda urbanizatsiya jarayonlari va shahar madaniyati muammolari (1950-1990 yillar). -T., Yangi nashr, 2007.
27. O'zbekistonda zamonaviy shahar madaniyati. Kollektiv monografiya, (Mas'ul muharrir prof. D.Z'iyoyeva), -T., Yangi nashr, 2017.
28. Xotamova M. O'zbekiston shaharlari VI-VIII asrlarda. -T., Yangi nashr, 2017.
29. Shadmanova S. O'zbekiston shaharlarida transformatsiya jarayonlari (1917-1941 yillar). -T., Adolat uchunlari, 2015.
7 Markaziy Osiyo xalqlari tarixshunosligining o'quv dasturi jizxax davlat pedagogika universiteti Kengashining 2022 yil " " avgustdagi № _____-sonli Kengash qarori bilan tasdiqlangan
8 Fan/modul uchun ma'sullar: B.Mirkomilov – JDPU, Umumiy tarix kafedrasida dotsenti. D.Eshbekova - J.D.P.U, Umumiy tarix kafedrasida uqituvchi.
9 Taqrizchilar: J.G'ofurov – JDPU, Umumiy tarix kafedra mudiri, dotsent. N. Xolmatov –SAM DU, t.f.d., professor

7. O'zbekiston tarixi. (1917-1991 yillar) / Mas'ul muharrirlar: R. Abdullayev, M.rahimov, Q. Rajabov. -T., O'zbekiston NMIU, 2019.

8. Абдурахимова Н.А., Русламова Г. Колониальная система власти в Туркистане во второй половине XIX-I четверти XX века. -Т.: Университет, 1999.

9. Shamsutdinov R. va boshqalar. Vatan tarixi. (XVI-XIX asr boshlari). -T., "Sharq", 2010.

10. O'zbekistonning yangi tarixi. 2-kitob. O'zbekiston sovet mutamlakachiligi davrida. -T., "Sharq", 2000.

11. O'zbekistonning yangi tarixi. 3-kitob. Mustaqil O'zbekiston Respublikasi. -T., "Sharq", 2000.

12. Shamsutdinov R., Karimov Sh. Vatan tarixi. (O'zbekiston sovet mustamlakachiligi davrida). Uchinchi kitob. -T., "Sharq", 2010.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oiljanob xalqimiz bilan birga quramiz. -Toshkent, O'zbekiston, 2017. -488 b.

2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. -Toshkent, O'zbekiston, 2016. - 56 b.

3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. - Toshkent, O'zbekiston, 2017. - 48 b.

4. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik- har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. - Toshkent, O'zbekiston, 2017. - 104 b.

5. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947 sonli Farmoni.

6. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning noziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir.2-jild. -T., O'zbekiston, 2018.

7. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yirug' va kelajagi faravon b'ladi. -T., O'zbekiston, 2019.

8. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. -T., Ma'naviyat, 2008.

9. Karimov I.A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. - T.O'zbekiston, 2011.

10. "O'zbekiston Respublikasida ma'muriy-hududiy tuzilish masalalarini hal etish tartibi to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Qonuni 1996 yil 10 avgust, 276-I-son.

11. "O'zbekiston Respublikasi tarkibida Navoiy viloyatini qayta tiklash haqida" O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi Rayosatining Qarori, 1992 yil 27 yanvar, 535-XII-son. www.lex.uz.

12. "Zamonaviy arxitektura-shaharsozlik talablarini hisobga olgan holda aholi punktlarini obodonlashirish ishlarini tashkil etish qoidalarini tasdiqlash to'g'risida" O'z. Res. VM qarori.2009 yil 9 mart.// O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. 2009 yil, 10-11-sonlar.

13. Agzamova G. O'zbekiston shaharlari XVI-XIX asr o'talarida. -T., 2017.

14. Alimova D. Samarqand tarixi (qadimgi davrlarda bugungi kungacha). -T., ArtFlex, 2009.

15. Alimova D., Filanovich M.I. Toshkent tarixi (qadimgi davrlarda bugungi kungacha). -T., ArtFlex, 2009.

16. Ата-Мирзаев О., Генришке В., Муртазаева Р., Салиев А. Историко-демографические очерки урбанизации Узбекистан. -Е., 2002.

17. Ahmedov E. O'zbekiston shaharlari musyaqillik yillarida. -T., 2002.

18. Boboyorov G. Choch tarixidan lavhalar (ilk orta asrlar). -T., Yangi nashr, 2010.

19. Boboyorov G., G'ojpov B. Sug'd tarixidan lavhalar (ilk orta asrlar). -T., Yangi nashr, 2013.

20. Bo'riyeva H. Toshkent shahri joy nomlari tarixidan (1917-1980 yillar). -T., Akademiya, 2012.

21. Ziyoyeva D. O'zbekiston shaharlari XIX asrning ikkinchi yarimi - XX asr boshlarida. -T., Yangi nashr, 2017.

22. Mamadaliyev X. O'zbekiston shaharlari IX-XII asrlarda. -T., Adolat uchunlari, 2017.

23. Muhammadjonov A. O'zbekiston tarixi (IV asrdan XVI asr boshlarigacha). Darslik, -T., G'G'ulom, 2004.

24. Сухарева О.А. К истории городов Бухарского ханства. -Т., Изд-во АН УССР, 1958.

25. Tamiyeva G.M. Qarshi shahri tarixidan lavhalar. -T., 2007.

1. The first step in the process of identifying a problem is to define the problem clearly. This involves identifying the symptoms of the problem and determining the scope of the problem. Once the problem has been defined, the next step is to identify the causes of the problem. This involves identifying the factors that are contributing to the problem and determining the underlying causes of the problem. Once the causes of the problem have been identified, the next step is to develop a plan of action to address the problem. This involves identifying the steps that need to be taken to address the problem and determining the resources that will be needed to implement the plan. Finally, the last step in the process is to evaluate the effectiveness of the plan. This involves monitoring the progress of the plan and determining whether the problem has been resolved.

2. The second step in the process of identifying a problem is to identify the causes of the problem. This involves identifying the factors that are contributing to the problem and determining the underlying causes of the problem. Once the causes of the problem have been identified, the next step is to develop a plan of action to address the problem. This involves identifying the steps that need to be taken to address the problem and determining the resources that will be needed to implement the plan. Finally, the last step in the process is to evaluate the effectiveness of the plan. This involves monitoring the progress of the plan and determining whether the problem has been resolved.

3. The third step in the process of identifying a problem is to develop a plan of action to address the problem. This involves identifying the steps that need to be taken to address the problem and determining the resources that will be needed to implement the plan. Finally, the last step in the process is to evaluate the effectiveness of the plan. This involves monitoring the progress of the plan and determining whether the problem has been resolved.

4. The fourth step in the process of identifying a problem is to evaluate the effectiveness of the plan. This involves monitoring the progress of the plan and determining whether the problem has been resolved.